

Herolden

December 2010

Årgang 14 Nummer 4

*Udsnit af vinderbilledet fra konkurrencen om det bedste billede fra ildnatten
Fotograf: Tobias Trepte (Tyskland)*

Udgivet af:

**Vennekredsen ved
Bornholms Middelaldercenter**

Stangevej 1.
3760 Gudhjem.

Tlf. 56 49 83 19

Web-adr.: www.bmc-vennekreds.dk

Redaktion:

Ole Boyer Pedersen 56 49 81 41

Bjørn Ørding-Thomsen 56 47 01 12

Ansvarshavende:

Niels Erik Rasmusen 56 49 83 19

Indlæg til Herolden:

herolden@bornholmsmiddelaldercenter.dk

Herolden udkommer 4 gange om året.

Ca. den 1/3, 1/6, 1/9 og 1/12

Deadline er den 15. i måneden før udgivelsen.

Oplag ca. 250

Indhold

- 3 Nyt fra centret
- 5 Bornholms tidlige historie I
- 10 Jul i middelalderen
- 16 Fortællerens ansigter
- 18 Med gøglerne på tur til Øland
- 21 Referat fra årsmødet 31. oktober
- 26 Hæfter og malebøger

*Hvor der ikke er anført navn på fotografen,
er billederne taget af redaktionen.*

Billedkonkurrencen

Ildnat på Hammershus

I anledning af de to succesfulde Ildnætter på Hammershus d. 20. & 27. juli 2010 udskrev Centret en billedkonkurrence og fik mange billeder tilsendt.

Se hele vinderbilledet og andre indsendte billeder på Centrets websted:

www.bornholmsmiddelaldercenter.dk

The logo for Nordea, featuring the word "Nordea" in a bold, blue, sans-serif font, followed by a stylized blue wave or sail icon.

The logo for Dagli' Brugsen, featuring the word "Dagli'" in a bold, black, sans-serif font, followed by "Brugsen" in a bold, red, sans-serif font, all set against a background of yellow and red diagonal stripes.

Østerlars

Åbent alle ugens dage
Posthus - Benzin - Apotek - Tips og Lotto
Tlf. 56498205

Nyt fra Centret

Niller har haft for travlt til at kunne skrive dette nummers 'Nyt fra Centret'.
I stedet bringer vi Birgittes referat af Nillers indlæg på årsmødet.

Info. fra Bornholms Middelaldercenter ved Niller

Status over "Middelalderuniverset" og mulighederne når kommunen har afslået driftsgarantien. Samt planer for det kommende år og nærmeste fremtid.

Plan A: Udbygning af BMC, nyt historama og temahotel. Projektet har været i gang i 4 år

Kommunen har sagt nej til driftsgaranti Hvilke midler fra fondene, der hermed bortfalder, vides ikke. Vi forsøger at komme videre uden driftgaranti.

Plan B: Udbygning af BMC, nyt historama, oplevelsesø Bornholm
Der arbejdes parallelt med en ny plan:

Plan C: Udbygning af BMC, oplevelsesø Bornholm. Hvordan synliggøres BMC på Bornholm, hvad kan bruges i oplægget fra Middelalderuniverset.

Generelt er der afmatning i markederne i hele landet.

Hvordan mødes formidlere og publikum, (ex. buebanen: gæsterne er begejstrede, formidlerne opfatter opgaven som kedelig).

I stedet for marked, afholdes middelaldertræf i juli, omkostningerne fra markedet flyttes ud til formidlere i hele sæsonen.

Ønske om langsigtet plan så BMC ved, hvornår der er frivillige fra Vennekredsen til stede.

Tilbuddene kører hele sæsonen, men tilrettes de forskellige kundegrupper.

Ex. Stormandsgården/stegers/stald og dyr samt leben. Beboelses-, farverhus- og pottemagerhus, smedje og gildehus, buebanen og våbendemonstration.

Hvordan gøres for- og eftersæson i 2011, mere attraktiv og rentabel?

Gøre middelalderlivet mere levende og specielt rettet mod skoler og grupper, men også mod andre.

'Levende billeder'/udstillingen, med daglig programsat 'teaterforestilling'.

Skattejagt, hele centret involveres (udmarken, galgebakken, hulvej, runefelt m.m).

Højsæsonen

Primært børnefamilier.

Gæsteoptræden i hele juli måned: Tot, Scherbelhaufen og Tinas gruppe ansat hele juli.

Aktiviteter i/på: Billedtorvet, middelalderkroen, børneaktivitetsområdet, teater, kanonshows, gøglerlejren, metaldetektorer, middelaldertræf, gøglershows, middelaldermusik, kampshows og buelavets teltlejr.

Buelavet og gøglerlavet har meldt sig som aktive.

Generelt

Fokus for frivillige skal være hobby, interesse, middelalderliv og formidling. Det skal gøres fagligt interessant at komme som frivillig. At arbejde i køkkenet, rengøringen etc. skal være lønnet arbejde.

Flere aktiviteter ude på øen, ex. ildnætter, VIP-arrangementer, kanonshows og oplevelsesture på Hammershus samt skattejagt.

Skattejagten i samarbejde med Destinationen, starter allerede når billetten til færgen købes. Skattejagten starter hjemme inden ferien, dernæst i Velkomstcentret og spillet forsætter i space derhjemme efter ferien.

Shuttlebusser mellem attraktionerne.

Kanonshows og meget mere på Hammershus.

Fællesbilletter til flere attraktioner, alle skal eksponere hinanden.

Baunemarch.

Ida arbejder sammen med Svanekegården, Højskolen etc. med planlægning af dukketeaterfestival, næste gang i sept. 2011.

Langsigtet plan, sildemarked ved Hammerhavnen med skibe om tidligst 2 år.

Hvor skal samarbejdet med Vennekredsen styrkes: efterårsferien, påske, middelaldertræffet, ildnætterne mm.

Glædelig Jul

Ønskes alle medlemmer, samarbejds-
partnere, annoncører og leverandører af
materiale til vores blad. Tak for i år og
på gensyn i vinterens løb.

Redaktionen

Bornholms tidlige historie I

Af Jan Eskildsen

Når man vil have noget at vide om Bornholms fortid, støder man i de mest udbredte kilder på de samme informationer. I forbindelse med middelalderens kirker, er det de færreste skribenter, der har udvist særlig interesse for det 11. århundrede og begyndelsen af det 12. århundrede. I stedet er der blevet fokuseret på:

- at kirketiende blev indført under kong Niels (1104-1134);
- at den danske konge Svend stillede tre fjerdedele af Bornholm til rådighed for ærkebiskoppen i 1149;
- at venders hærgede vores kyster i anden halvdel af 1100-tallet, indtil Valdemar den Store og biskop Absalon bragte angrebene til ophør;
- øens runde kirker er inspireret af Gravkirken i Jerusalem.

I beskrivelsen af disse forhold er der lagt vægt på begivenheder ved midten af det 1100-tallet og derefter. I samme anledning er der udfoldet store bestræbelser på at få opførelsen af øens første kirker til at passe med den anførte periode. Man kan dog ikke se bort fra, hvad der foregik i 1000-tallet og i den første halvdel af 1100-tallet, hvor en del kirker ved Østersøen blev opført.

En skæv historie

Baggrunden for skævheden skyldes ikke mindst Saxo, der af hensyn til sin opdragsgiver Absalon og heltefortællingen om Valdemar og hans mænd, lod krønikens 14. bog fylde henved en tredjedel (29%) af det samlede værk. I

øvrigt digtede og manipulerede Saxo efter forgodtbefindende, så man i dag er nødt til at tygge sig igennem flere bøger for at finde ud af, hvad der er digt, forvanskning, overdrivelse og genbrug eller kopiering af andres arbejder.

En anden leverandør af manipuleret historie er Adam af Bremen. Hans fortælling om kristningen af forskellige områder og antallet af kirker i det nuværende Danmark og Sverige skal ses i lyset af hans ønske om at berømme sin arbejdsgiver, den hamburgensiske kirke. Hvor Saxos idol og arbejdsgiver var ærkebiskop Absalon, spillede ærkebiskop Adalbert af Bremen samme rolle i Adams historie, og det smittede

af i flere sammenhænge, hvor det har væsentlig betydning for historien om kristningen af Danmark og Bornholm.

Adam fortalte for eksempel om Harald Blåtands kristning, at kongen havde været tiltrukket af kristendommen, siden biskop Unni fra Hamborg-Bremen havde besøgt Haralds far, Gorm den Gamle ca. 935/36. At dette besøg fandt sted 25 år før Haralds kristning i ca. 963, nævnte Adam ikke, men ved sin måde at fortælle om kristningen på, gav han indtryk af, at den skyldtes Unni og Hamburg-Bremen kirkens betydning.

Af Widukinds beretning om sakserne har man dog kunnet udlede, at den Poppo, der var i Danmark og omvendte Harald til kristendommen, kan identifi-

ceres med biskop Folkmar, der var en betroet mand hos ærkebiskop Bruno af Köln. Det passede ikke ind i Adams glorificering af Hamborg-Bremen kirken, at det var en udsending fra kirken i Köln, der forestod Haralds dåb, og af den grund pyntede han lidt på historien.

Fra Adam har vi også historien om, at biskop Eginog nedrev et hedensk tempel i Uppsala, og det er en historie, man stadig kan få fortalt her på øen. Men i virkelighedens verden havde udsendinge fra den gallikanske (galliske, franske) kirke, eller andre med samme baggrund, missioneret i området. Templet har man ikke fundet spor efter, og det er nok fordi, det aldrig har været der. Da de pågældende ikke kom fra Adams kirke, fandt han på historien om, at der var hedninge i området, og at Eginog ødelagde deres tempel. På samme måde som de kristne vendere, der tilbad deres skytshelgen Skt. Vitus på Rügen, blev kaldt hedninge af Saxo.

Bornholms kristning

Endelig er der Adams beretning om, at Eginog kristnede Bornholm. Da Eginog først virkede fra 1060, og da der er fundet kristne grave på øen fra før 1000, kan det ikke være (hele) sandheden, Adam har fortalt. Eginog kan godt have missioneret på Bornholm, hvor kristne beboere kunne være ham til støtte, og hans opfordring til at bygge kirker kan også være efterkommet.

I april 2010 afholdt Lunds Universitet et firedages tværfagligt symposium i Eginogården ved Dalby kirke i anledning af kirkens 950 års jubilæum.

En side fra et af Adam af Bremens manuskripter

Seniorforsker Michael Gelting fra Rigsarkivet forsker i middelalderlige lovbøger, og han rejste undervejs tvivl om, hvorvidt Bornholm var dansk, da Adam skrev sin historie. Af Slesvig Stadsret fremgår det, at folk fra Frisland, Island, Saksen og Bornholm ikke havde samme rettigheder, som danskerne havde. De blev med andre ord betragtet som en form for gæster eller som nogen, der i negativ forstand indtog en særstilling.

Der er sket flere fejl ved oversættelsen af Slesvig Stadsret. Flere linier er sprunget over, så en del af teksten ingen mening giver, og oversætteren har ikke været særlig stiv i latin. Dette var baggrunden for Geltings foreløbige formodning om, at det kunne være Sven Estridsen, der havde udstedt loven. Han opholdt sig en del på godset Søderup i Sønderjylland og det var nok der, han talte med Adam.

Omkring Svend Estridsens tid begyndte det byggeri, der i de kommende år forsynede Danmark med stenkirker, og blandt de ældste kirker kan nævnes Veng klosterkirke, Ibs kirke i Roskilde, Skt. Nicolai kirke i Århus og allerældst Hellig Kors kirken i Dalby, der stadig benyttes. Saxo omtalte også Svends morbror Knud den Store som kirkebygger, men vi kender ikke meget til de kirker, han skulle have bygget. Han var dog involveret i kirkebyggeri i England, og på den nordfriske ø Sylt skulle han have finansieret materialerne til en kirke – måske også på andre øer.

Stridigheder i Uppland

Når man beskæftiger sig med historie, støder man hurtigt på oplysninger om kirketiende, som ifølge den officielle opfattelse blev indført i den første halvdel af 1100-tallet. Her har jeg manglet en debat om Knud den Stores brev fra 1027, hvori han omtaler sig selv som "konge af hele England, og af Danmark, Norge og en del af Sverige (svearne).

Adskillige gamle kilder omtaler Knuds stridigheder med svenskere og nordmænd i 1025 og 1026. Tidsskriftet Ale publicerede sidste år (2009) en artikel, hvori det blev sandsynliggjort, at Knud ud over sin kamp mod den svenske og norske konge ved Helgeå i Skåne, også kan have kæmpet mod svenskere i Uppland. Derved har vi en naturlig forklaring på, at han fik slået mønter deroppe. Samtidig er den i overensstemmelse med den angelsaksiske krønike. Redegørelsen i Ale fylder 19 sider, se litteraturlisten.

Arkæologerne på Bornholm har fundet en del nedgravede mønter,

Danmark på kong Knuds tid

herunder fra 1024, hvilket kan passe med slaget mellem de tre konger i 1026, hvor nordmænd og svenskere plyndrede ”øerne”, mens de afventede Knuds komme fra England. Da han kom, sejlede de op langs Skånes kyst, hvor deres plan gik i vasken, og de tog flugten. Ved begge lejligheder er Knud og hans flåde sejlet forbi Bornholm, der havde en strategisk vigtig place-ring. Han har sandsynligvis kontrolleret den; via stedfortræder eller måske har den stedlige hersker ydet tribut til Knud.

Kirketiende i 1027

Knud den Store herskede over så stort et rige, at hans eneste ligemand i Europa var den tysk-romerske kejser. Under et togt 1023 underlagde Knud sig dele af Østersøens syd- og østkyst, herunder var Jomsborg (Wolin) underlagt ham, og dertil kommer slaviske folk i Samland ved munden af Weichselfloden. I 1027 var Knud i Rom for at deltage i kroningen af kejser Konrad II. Da havde han forliget sig med, at Danmark kirkemæssigt set var underlagt Hamborg, og under opholdet aftalte han med Konrad, at dennes søn skulle giftes med Knuds datter.

Vi ser her en fortsættelse af traditionen med indgåelse af dynastisk-familiære alliancer med andre landes herskere. Knud var selv resultat af en sådan alliance, da han var søn af Sven Tveskæg og den polske konges søster, og som andre medlemmer af den polske herskerfamilie blev han døbt Lambert.

Lambertus kulten

Biskop Lambert fra Maastricht i Flandern blev dræbt i sin villa i Liège som hævn i en familiefejde i 700. Han blev begravet i Maastricht, mens hans levninger senere blev overført til katedralen St. Lambert i Liège. Polens hersker Mieszko I, der lod sig kristne i 966, var tilhænger af Lambertus kulten, og det fik betydning herhjemme.

Mieszko I var gift med prinsesse Dabrowka af Bøhmen, og de fik børnene Swietoslawa (Gunhild), Boleslaw I Chrobry, Mieszko II, Swietopolk og **Lambert**.

Polens senere konge Boleslaw I Chrobry fik sønnen Mieszko II **Lambert**, der senere blev konge af Polen og var gift med Richiza (datter af greven af Lothringen). De fik en datter samt Casimir, der blev greve af Polen.

Richiza og Mieszko II's datter blev gift med Bela I, der var konge af Ungarn, og deres børn var 1) Geza I, senere konge af Ungarn, 2) Ladislav, der senere var konge af Ungarn samt 3) **Lambert**.

Sven Tveskæg, hvis far Harald Blåtand var gift med en datter af abodritterfyrsten Mistivoj, blev gift med Mieszkos datter Swietoslawa (Gunhild), og de fik børnene Harald, **Lambert** (Knud den Store), Santslawe, og Gyda. Vores senere konge, Knud den Hellige, blev i 1082 giftet med Adela, der var søster til grev Robert af Flandern, og deres søn Karl blev greve af Flandern.

Ovenstående viser nogen af de dynastisk-familiære forbindelser, de danske konger havde med lande syd for Danmark.

Inden Knud tog tilbage til England, var han i Danmark for at få orden på tingene her, og derom sendte han brevet, der hører med til billedet om kirketiende, idet sidste afsnit lyder således:

"Derfor befaler og bønfaller jeg nu alle mine biskopper og bestyrere af mit kongerige, at de med pligt overfor Gud og jeg selv må tage vare på, at før jeg

Knuds og Emmas grav i Winchester Cathedral

kommer til England skal alle afgifter, der tilhører Gud ifølge de gamle love, være fuldt ud frigivet; nemlig 38 pløjelandsnisser, tiende af alle dyr født i det nuværende år, og den mønt (penning), der skal betales til Sankt Peter i Rom, lige meget om det er fra byer eller landsbyer; og midt i august tiende af korn; og til Mortensaften de første afgrøder af korn til enhver persons sognekirke, på engelsk kaldet kirkeskat (*ciric-sceat*). Hvis disse og lignende afgifter ikke bliver betalt, inden jeg kommer, vil de som forsømmer dette pådrage sig bøder til Kongen ifølge loven, som vil blive håndhævet på det strengeste uden nåde. Farvel."

Brevet var til de engelske undersåtter, men mon man tager fejl ved at antage, at han ønskede lignende regler indført i Danmark, hvor Knud var på vej til? Af senere breve fra paven til Sven Estridsen fremgår det, at hans forgængere sendte peterspenge (*denarius Petri*) til Rom. Det er ikke bevis for, at kirketiende var blevet betalt i mellemtiden, men måske blev ideen om ekstra bygninger, etager og rum i kirker født dengang.

På Samsø, finder vi den yngre Tranebjerg kirke, der som bornholmske

kirker er forsynet med et kraftigt tårn, og hvorved der står en bygning, som kaldes tiendeladen. Tiende menes officielt at være indført i det danske område efter oprettelsen af ærkebispesædet i Lund i 1104, men afgiften kendes med sikkerhed først fra 1135.

Litteratur

- Roslund, Mats: *Gäster i huset*. 2001
 Fenger, Ole: *Kirker bygges alle vegne*. 1989.
 Berend, Nora (red.): *Christianization and the Rise of Christian Monarchy*. 2007.
 Bolton, Timothy: *The Empire of Cnut the Great. Conquest and the Consolidation of Power in Northern Europe in the Early Eleventh Century*. 2009.
 Blomkvist, Nils: *The Discovery of the Baltic*. 2005.
 Janson, Henrik: *Templum Nobilissimum*. 1998.

Bjarno Kalf Hansen ApS
 3751 Østermarie - Tlf. 5647 0357
 www.bjarno.dk - info@bjarno.dk

Kontor- & Datahuset på Bornholm
 Snellemark 45 - 3700 Rønne
 Telefon 56 95 12 69 - Telefax 56 95 69 50

Jul i middelalderen

Af Lene Steenbuch

Julens oprindelse.

I Sydeuropa, i kristendommens ældste tid, fejrede man ikke Jesu fødselsdag; man fejrede påske, pinse og omkr. 300-tallet også noget, der kaldtes epifania (af et græsk ord for at træde frem), det var det tidspunkt, da Jesus som voksen blev døbt i Jordanfloden og herefter trådte frem som Guds søn. Epifania fejredes d. 6. januar, idet man overtog en gammel, hedensk egyptisk festdag til det. I det hele taget overtog man hedenske festdage og lavede dem om til kristne festdage, efterhånden som kristendommen vandt frem. Men i Rom havde man fra gammel tid fejret solgudens fødselsdag d. 25. december, så efterhånden overtog de kristne denne dato for Jesu fødselsdag; for man vidste alligevel intet om, hvornår hans egentlige fødselsdag var. I år 354 blev

det så den officielle fødselsdag for Jesus. Østkirkerne, dvs. de ortodokse kirker, Grækenland, Rusland m.v., har aldrig accepteret denne dato for Jesu fødsel, men har bibeholdt den senere epifaniadato.

I Norden kom kristendommen først til op mod 1000-tallet; her overtog man lige sådan nogle hedenske festdage for at gøre det lettere for folk at acceptere den nye religion. I Danmark kender man fra vikingetiden, bl.a. fra Lejre, til festligheder man holdt, som kaldtes blot, med ofringer til de gamle guder. Man ofrede både dyr og mennesker, og man sang sange, som var så uanstændige, at de helst burde forties, fortalte historieskriveren, Adam af Bremen, i midten af 1000-tallet. Man ved ikke, om et blot fandt sted omkring vores juletid; men da det var en offerhandling, som skulle give velstand for det

Ølbrygning ca. år 1500, af Olaus Magnus

næste år, kan det tænkes at have fundet sted ved vintersolhverv (d. 21/22. december), hvor lyset jo begynder at vende tilbage. I nogle kilder nævnes midvinterblot dog, men så er det spørgsmålet, hvornår midvinter regnedes.

Ordet jul kendes tilbage til 300-tallet i germansk og gammelt engelsk, men om det dækkede over navnet på en fest eller var navnet på en måned, er ikke klart i de ældste kilder. Første gang ordet nævnes i Norden, er i en drapa om den norske kong Harald Hårfager fra omkring år 900, hvor der stod, at Harald ”ville drikke jul ude på havet og opføre Frejs leg”. Udtrykket ”at drikke jul” vender tilbage gennem hele middelalderen og lang tid efter. Og det var ikke en hvilken som helst drik! I en norsk lov fra 1200-tallet står der nogle bestemmelser om, hvordan man skal afholde julen. Der pålægges det bønderne at brygge øl til jul, 3 bønder skal sammen lave øl, så det er lavet færdigt til Allehelgen, og ”det øl skal man velsigne den hellige nat til Kristus og Sankte Maria, for at få et godt år og fred!” Hvis nogen undslog sig for dette, skulle han bøde til biskoppen, men hvis han absolut nægtede det, skulle han drives ud af landet. Det er tydeligt, at det var en hedensk skik, der her gik videre ind i den kristne middelalder, at det ikke var en ny, kristen bestemmelse at brygge juleøl; ingen andre steder har man i kristendommens navn pålagt folk at drikke, for at fejre Kristi fødsel, endda med risiko for landsforvisning!

Blot og jul var i den hedenske tid noget forskelligt, men nogle skikke

blev overtaget derfra i den kristne tid, og navnet jul overgik til navnet på fejringen af Kristi fødselsdag her i Norden.

Juletraditioner i middelalderen.

Man må tænke på, at traditionerne sikkert skiftede nævneværdigt imellem de sociale lag i samfundet, konger og jarler stræbte efter at holde et niveau, som kunne måle sig med kollegernes i Tyskland, England og Frankrig; og byernes borgere fik gennem handelsmænd lært nye skikke; mens bønderne var dem, som holdt ved de gamle, hedenske skikke som at drikke jul og at spise meget, god mad sammen med slægtninge og venner. Bøndernes jul var meget præget af deres uro for det næste års udbytte. Megen folketro, i form af magi og spådom og rædsel for overnaturlige magter, var væsentlige indslag i den middelalderlige bondejul. De tolv juledage fra 1. juledag gav varsel om vejret de næste måneder; andre tegn gav varsel om dødsfald, ægteskab og fødsler. På den måde var overgangen fra den hedenske tid til kristendommen ganske udramatisk.

Omkring byerne blev der opført juleskuespil, som gerne opførtes af såkaldte vaganter, som var omrejsende studenter; et sådant er ”Spillet om sankt Knud” fra 1522, som er bevaret på skrift, hvilket er et af de få bevarede skrifter fra middelalderen.

Helgenfejring og faste før jul.

Mange synes i dag, at vi begynder alt for tidligt på julen, når butikkerne begynder julehandelen sidst i oktober;

St. Nicholas "Lipensky" (fra Lipnya kirken for Skt. Nicholas i Novgorod) 1294

men i gammel tid kunne man begynde forberedelserne til julen med julefaste efter Mortens aften; og december måned var fyldt med helgendage frem mod julehelligdagene. Dog, da kristendommen nåede Norden, var paverne kommet frem til, at det var lovlig lang tid at faste fra Mortens aften, så der blev fastsat 4 ugers faste, som svarer til vores adventstid. Men således var adventstiden i middelalderen ikke nogen fornøjelsestid, men derimod en streng fastetid, hvor orgelspil var forbudt og bryllupper måtte ikke holdes. Den liturgiske farve var, som den stadig er i den danske folkekirke, bodens farve, lilla.

Den 30. november fejredes Andersmesse; her tog man varsler for vejret i

julen. Anders = sankt Andreas, der var Kristi første discipel.

Sankt Nikolaus var født i år 270 i en by i Tyrkiet. Det var jo ham, der blev foregangsmand for vor tids julemand. Han blev biskop og døde i år 347 d. 6. december, der dermed blev hans helgendag, da det altid er helgernes dødsdag, der fejres. Både i live og efter hans død, gjorde Nikolaus mirakler med at stille stormen på havet for søfarende, så de kom sikkert i havn. Derfor blev mange middelalderkirker viet til ham; således både Rønne Kirke, som hedder Skt. Nikolaj Kirke, og Nylarsker (Nylars er en forvansket form af Nikolaus). Men Sankt Nikolaus var også kendt for at være meget gavmild; derfor plejede man i middelalderen ved skolernes terminafslutning før jul at opføre legendespil om ham. Det foregik på Nikolausdag, der var sidste læsedag i skolerne, før børnene skulle sendes ofte mange mil hjem til fods. En af lærerne var udklædt i fuld biskopsornat i rollen som Nikolaus, der belønnede flittige og artige elever med lækkerier som hvedeboller og æbler.

Nikolaus fra Myras sarkofag i Myras basilika, Lykien, Tyrkiet

*Anna Selvtredjefigur, Anna med Maria
og Jesus på skødet. Skt.Oluf Kirke,
Skåne, 1400-tallet*

Men med sig havde Nikolaus en djævlefigur med horn og pels, og for at vise, hvem der havde magten, ledte Nikolaus djævelen i en kæde. Denne djævel holdt et ris i den ene hånd og en sæk i den anden, og han gik nu rundt til de dovne og uartige børn, og slog dem med riset og truede dem med at putte dem i sækken, for videre transport ned til helvede. - Det drejede sig altså om gammeldags pædagogik, som vist ikke er så velset længere.

Den 9. december fejredes Annas dag, Anna var Jomfru Marias mor, her skulle spiselige juleforberedelser gøres som bagning, og juleøllet burde være godt nok til at smages, selvom det ikke var gæret helt færdigt, men nu var det bestemt ikke alkoholfrit.

Sankte Lucia kendtes også i middelalderen, hendes legende var i denne periode afbildet på altertavler og korkåber; men man lavede ikke den slags luciaoptog, som man gør i dag; men i kalenderen for d. 13. december var et fiskemærke for den spise, man kunne spise i fastetiden.

Den sidste helgendag før jul var Thomasdagen, d. 21. december, det var en dag, hvor mange aftaler indgikkes og opsagdes og hvor man lod julefreden begynde at indfinde sig; man satte demonstrativt spinderokken væk, hvor den skulle stå til Knudsdag efter jul.

Julehøjtiden.

Juleaften havde i middelalderen samme rolle som andre aftener før store helligdage, de kaldtes på latin ”vigilla”, dvs. vågenætter, og det var de første kristnes nattevågen under bøn, og deres natgudstjenester i tiden, hvor de blev forfulgt, og siden, efter kristendomsforfølgelsens ophør, fortsatte man med disse vågenætter, der dog efterhånden udartede til fyldefester, indtil de afskaffedes. I stedet indsatte man så en tidlig gudstjeneste i kirken kl. 4 om morgenen op til 1. juledag.

Så kom de mest hellige juledage, hvoraf 1. juledag var den største, hvor alt arbejde lå stille. Stefans dag var 2. juledag. I den legende, der gjorde ham til helgen, var han på et tidspunkt stald-dreng; derfor var det passende at bruge ham i forbindelse med 2. juledag, hvor hestene trængte til at blive rørt efter nogle stille dage; man red så om kap. Her tog man det varsel, at den som vandt, skulle blive den, der kom først med alt arbejdet det kommende år.

Udsnit af "Bayernfenster" - Sankt Stefans stening / © Raimond Spekking / Wikimedia Commons

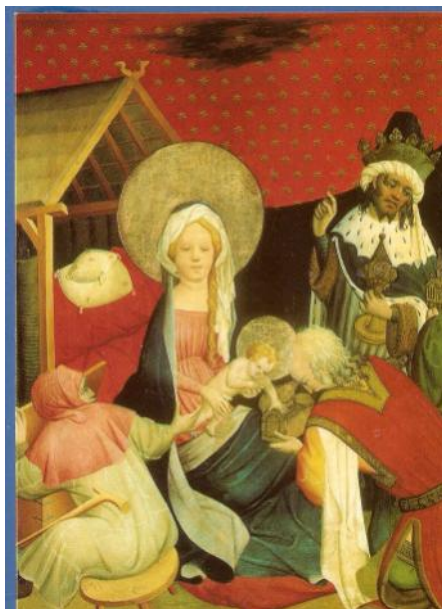
Mad i julen.

Udover det vigtige juleøl, var brød og kage af største vigtighed. Man kender ordet julekage helt tilbage fra danskernes tid i England, i vikingetiden, 800- og 900-tallet, hvor ordet jule-cake forekommer i den danske lov. I en norsk lov fra ca. 1100 nævnes, at man ikke må have afgudsbilleder af ler eller dej i huset. Af dette tolker forskere, at man lavede brød eller kager med billeder i til jul, som man stadig gør i de svenske lussekattebrød. I Norden spiste man svinekød lige fra stenalderen, ordet flæsk betyder oprindelig bare kød i det hele taget; det var det kød man spiste til daglig og til fest op gennem tiden. I middelalderen slagtede man om efteråret, hvor svinet var fedest, og saltede det ned, og spiste af det til næste efterår, men man gemte dog et levende svin til jul, så man slap for det kedelige saltede kød i julen; det slagtedes på luciadagen, så man kunne

nå at tilberede alt muligt af det inden jul.

Nytår.

I romerriget begyndte det nye år d. 1. marts; det er derfor, at skuddagen falder i februar; men efter år 153 flyttedes nytåret til 1. januar. Månedensnavnet december betyder den tiende måned, så dette er ikke ændret siden nytåret begyndte 1. marts. I den ældste kristne tid var man ikke meget for at bruge 1. januar som nytår, for romerne fejrede dagen med hedenske festligheder. Det brød man sig ikke om, så i stedet flyttede man nytåret til 1. juledag, og denne dag regnedes endnu som nytårsdag helt op i 1500-tallet i Norden. Når man således tog varsler for det nye år af julens 12 dage fra 1. juledag, var det

Meister Francke ca. år 1400, udsnit af helligtrekongersbillede

De hellige tre konger, Kalkmaleri i Keldby Kirke ca. år 1275.

dengang årets første dage, som gav varslere for resten af året.

Helligtrekonger.

Det var som nu d. 6. januar, at det var helligtrekongers dag, som falder sammen med østkirkens epifaniadag. Historien om kongerne bygger på en tynd historie i Det nye Testamente, men historien udbyggedes gennem tiden i legender; og selvom ingen kender til kongernes eksistens i virkeligheden, fandt Konstantin den Stores mor, dronning Helena (død ca. 330) kongernes skeletter i det Hellige Land og bragte disse med sig. De gamle skeletter blev flyttet rundt som krigsbytte i Europa, men endte i Köln i 1163, hvor de den dag i dag kan ses i Kölnerdomen. Allerede i middelalderen tog mange af denne grund på pilgrimsfærd til Köln.

Historien om de tre konger var god at dramatisere, og det blev den fra 1000-tallet i latinske kirkespil i Europa; og da historien fra 1300-tallet blev omsat til folkesprogene, blev den en afholdt opførelse også udenfor kirkemurene.

Knudsdag.

Knud Lavard blev myrdet i år 1131. Han var af kongeslægt, og da der var rivalisering om tronen, blev han dræbt. Han blev gjort til helgen, og hans dødsdag var d. 7. januar. Denne dag blev han fejret igennem middelalderen, og den er stadig officielt Knudsdag i Danmark. Det var den også i Sverige op til ca. år 1700, hvorefter Knudsdagen ændredes til d. 13. januar. Hvad grunden var til denne ændring, det melder historien ikke klart om. Men her på Bornholm huskes også af de gamle stadig Knudsdag som d. 13. januar. I gammel tid sagde man ”Knut kører julen ud”, det var mens datoen var d. 7. januar, da betegnede dagen den første dag efter jul, der sluttede på hellig tre kongers dag. Men efter 1700-tallet, da dagen var flyttet, sagde man ”tyvendedags Knut kører julen ud”, hvilket ordsprog endnu kendes her på øen, måske på grund af svenske tilflyttere.

Efterskrift.

Jeg fik sidste jul en skøn bog, skrevet af Jan-Öjvind Swahn, der hedder: ”Den svenska julboken” fra 1993. Det er fra denne kæmpe store bog (320 sider), at jeg har pillet lidt her og der ud af stoffet til nærværende artikel. Det ældste stof i bogen gælder, som det ses her, for hele Norden og er ikke kun om Sverige.

Fortællerens ansigter

Af Bjørn Ørding-Thomsen

Mange lejrskolebørn har fået oplevelsen på Stormandsgården. I år kunne markedsgæsterne også få oplevelsen. Og så er vi nogle stykker, der i anden forbindelse har haft oplevelsen. Det drejer sig om historiefortælleren, Marit Boe, der har mange af Centrets ture: Spøger det på Stormandsgården?.

Her folder hun sig ud med et stærkt kropssprog og en fantastisk mimik, der giver historierne en ekstra dimension.

Sukej Brown fangede meget af Marits mimik under sommerens marked på disse billeder.

Så er flere ord vist overflødige.

Med gøglingerne på tur til Øland

Af Birgitte Sonne Hansen

Den første weekend i oktober holder hele Sverige høstfest, skörpesfest, og rigtig mange af svenskerne kører i deres autocampere til Øland og fejrer høstweekenden.

Høstfesten fejres med enorme mængder af græskar, loppemarkeder, boder og masser af ild.

De sidste to somre har vi kunnet beundre maskemandens bod på BMC: En lille bitte bod, som er fyldt til randen af de forunderligste masker. Midt imellem maskerne sidder Tom Michel og arbejder på et nyt lille kunstværk.

I dukketeater-festivalen i september 2009 kunne vi igen finde Tom, denne gang med et foredrag om processioner og parader og brug af giganter i processionen.

Trup TingTang fik besøg af Tom flere gange i vinteren, foråret og sommeren, resultater af de besøg blev vores egne giganter, en trolde, en djævel, en ilddæmon og en gøgler (som dog ikke er færdig endnu).

Tom bor på Øland, der hvor en stor del af svenskerne holder høstfest.

Hvert år producerer Tom og nogle børn fra Øland giganter til en procession; giganterne går i procession igennem Toms hjemby, Mörbylånga, under høstfesten.

I år var det de græske guder, som i kæmpestørrelser vandrede gennem byen.

Tom bragte Trup TingTang en invitation til at deltage i høstfesten, så 30. september, 1. og 2. oktober var en bus fuld af bornholmere, gæster på Øland.

Vi havde en dejlig tur, med masser af tid til at se Øland, det troede vi da, men

Øland er stor, og der er meget at se, og vores GPS ikke var helt gearet til de ølandske veje, så vi fik kørt en del.

Efter en meget kort nat i 8 fine hytter på Ølands største campingplads, Lundegård, startede vi turen på Øland.

Fredag d. 30. besøgte TTT skolen, hvor børnene fra Toms hold går. 22 gøglerunger fra Bornholm hyggede sig med skolebørnene fra Øland.

Børnene sagde på gensyn, og bussens næste mål var Jernealderborgen Ekesholm helt mod syd. Her kunne vi sagtens

have tilbragt en dag. Om aftenen skulle der være spisning og ildshow, men vi skulle videre.

Til Mörbylånga, hvor vi spiste i en fritidsklub og så Toms værksted. Bag-efter gik de græske guder gennem byens gader, Trup TingTang var med i processionen med liv og larm, hen til en markedsplads, hvor TTT optrådte med akrobatik og ild på en stor flot scene af træ.

På vej hjem nåede vi lige forbi en ny-cirkusforestilling med akrobatik og ild.

Lørdag gik turen nordpå, vi havde besluttet, at vi ville bruge rigtig meget tid i naturreservatet helt oppe mod nord.

Vi blev dog opholdt af en dragefest ude på en mark til venstre og en flok kameler på en endnu større mark til højre for vejen.

Lørdag aften var der fest i Algutsrum med musik, operasang, oplyste luftballoner og Trup TingTang.

Efter 1. halvdel af programmet, kl. 20, blev der helt mørkt og kirkeklokkerne bimlede før luftballonerne og Trup TingTangs ildshow lyste op og fyldte pladsen.

Igen en kort nat i hytterne.

Søndag var hjemrejsedag, men efter oprydningen skulle vi lige forbi Borg-holm, forventningerne var ikke store, fordi hele Borgområdet var udlejet til Sydsveriges Fåreavlerforening.

Men, sikken et marked og sikken en BORG; her kunne vi sagtens have tilbragt hele dagen; de voksne skulle også have været i dragt og TTT skulle have optrådt!

Ikke engang hele borgen nåede vi at se, før vi skulle sige farvel til Tom og køre mod Ystad.

Generelt er svenskere mindre støjende og med færre armbevægelser, end danske gøglerunger er vant til. Men til sidst kom den største anerkendelse fra en ældre svensk herre. Citat: ”*Det var jätte bra i går, och jag ar halv-dansk!*” – Bedre kan ikke fås!

Hold da op for en tur.

Billederne fortæller; men hvor var der meget, vi ikke fik set, og hvor var der meget, vi gerne ville have brugt mere tid på.

Jeg tror, at vi meget gerne vil tage derop igen næste år - men i længere tid.

En dag i Ekestorp Borg med gøglerunger og voksne i dragt og TTT på programmet.

Møde Tom og skoleeleverne igen og Trup TingTang med til de to fester.

En lang tur i naturreservatet, måske et andet naturreservat og se om kamelerne kan huske os.

Og en dag på Borgholm med gøglerunger og voksne i dragt og TTT på programmet.

Bare Skörpes-festivalen vil have Trup TingTang på besøg igen næste år – så vil vi fylde bussen helt op med glade middelalderfolk, hvem vil med?

Fotos: Bamse Kjeldsen

Arbejds-weekend'erne er startet

Husk datoerne:

December	4/5
Januar	8/9
Februar	5/6
Marts	5/6
April	2/3
Maj	7/8

alle dage fra 11 til 16

(og du behøver ikke at arbejde. Weekend'erne er jo også **åbent hus** for de snakkesalige).

Referat fra årsmødet 31. oktober

Af Birgitte Sonne Hansen

28 deltog i mødet.

Allan blev valgt som dirigent

Birgitte blev valgt som referent

Velkomst: ved Pia

Fra Centret

Info. fra Bornholms Middelaldercenteret ved Niller, se mere i "Nyt fra Centret".

Der blev givet status over "Middelalder-universet" og mulighederne når kommunen har afslået driftsgarantien. Samt planer for det kommende år og nærmeste fremtid.

Niller: Det skal nok gå....

Siden sidst

Pias opfølgning på beslutningerne fra sidste stormøde.

Der har været 7 store arbejdsområder for styregruppen:

1. At få overblik over medlemsskaren og få medlemslisten ført ajour

Styregruppen har arbejdet på at få et overblik over medlemstallet og få medlemslisten ajourført.

Kontaktpersonen har i samarbejde med Centrets administration gjort en indsats for at få overblik over hvor mange der er meldt ind i Vennekredsen, og hvor mange af disse der har valgt at forny deres medlemskab.

Hvor mange af de indmeldte, der har en aktiv tilknytning til et lav, så lavsformændene kan få et overblik over, hvem de skal kontakte i forbindelse med aktiviteter.

Hvor mange, der bare har valgt at være medlemmer og støtte en god sag.

Undervejs har det været noget af en opgave, at få ajourført medlemmernes telefonnumre og e-mailadresser.

Vi vil gerne opfordre til at I informerer styregruppen, hvis I ændrer adresse, telefonnummer eller e-mailadresse.

2. At få hjemmesiden tunet, så den kan imødekomme ønsket om mere og nemmere elektronisk kommunikation blandt medlemmerne.

Hjemmesiden er ved at være rigtig godt i gang. Også her har der været et stort arbejde med at få lavet maillister med de rigtige adresser osv.....

Vi har arbejdet på at gøre hjemmesiden "mere brugervenlig".

Vores nye hjemmeside, v. Allan:

Allan er web-master, men ikke redaktør. Allan tilbyder minikursus i brug af hjemmesiden. Han vil annoncere når han deltager i "åbent-hus weekenderne" med minikurserne. Lige nu kan kun lavsformænd redigere. Alle medlemmer

med log-in kan deltage i forum, hvor man kan debattere, aftale etc. Efterhånden som vi får indhentet alle mailadresser får man et log-in.

Allan, Ordstyrer og webmaster

3. Overvejelser omkring at omdanne Vennekredsen til en forening under fritidslovgivningen.

Styregruppen har diskuteret fordele og ulemper ved at omdanne Vennekredsen til en regulær forening.

Vi må sige, at vi pt. ikke ser nogle fordele ved at lave en forening. Så vi anbefaler, at Vennekredsen fortsætter som den er.

Så kan vi i fremtiden, når vi har overblik over hvad vi har, og hvad vi vil med det, tage diskussionen op igen.

Det skal dog nævnes, at de enkelte lav kan have fordele af at danne foreninger. Det giver en mulighed for tilskud til eks. træningslokaler. Et godt eksempel på en sådan forening er gøglerlavet.

Styregruppen finder det ikke hensigtsmæssigt at omdanne Vennekredsen til en forening for nuværende.

4. At lave en struktur der sikrer, at nye medlemmer føler sig velkommen når de melder sig ind i foreningen.

Styregruppen har struktureret hvorledes vi skal tage imod nye medlemmer. I forhold til at byde nye medlemmer velkommen i Vennekredsen, har vi vedtaget, at nye medlemmer kontaktes af kontaktpersonen når de indmelder sig.

Vi har lavet en folder der uddeles til nye medlemmer.

Vedkommende får fortalt lidt om mulighederne i Vennekredsen, og inviteres ind på centret til åbent-hus dag (kursusweekend), eller torsdag aften.

Her vil kontaktpersonen være til stede og vise til rette, præsentere dem for øvrige medlemmer og de aktiviteter der er i huset osv.

Hvis der er ønske om at deltage i et lav er lavsformanden til stede, så han/hun kan informere om aktuelle initiativer i lavet.

5a. At beskrive Vennekredsens organisation og formål.

Styregruppen beskriver vennekredsens formål som:

Vennekredsen er for personer der har en interesse for middelalderen med alle dens facetter. Samt en interesse i at støtte eksistensen af et middelaldercenter på Bornholm.

Organisation:

Man kan være medlem med det formål, at støtte økonomisk; eller man kan have et ønske om at dyrke en speciel interesse. f.eks. i et af lavene; Eller man kan bistå i et værksted ved udførelse af praktiske opgaver på Centret. (Et værksted er f.eks. systuen, der reparerer dragter for Centret.)

Systuen og kursusweekenderne v. Helle:

Systuen arbejder kun med BMC's dragter og sko om torsdagen. Der kan kun hjælpes med eget udstyr på kursusweekenderne. På torsdagsaftenerne, kl. 19.00 til 22.00, kan man arbejde på eget udstyr.

Sko-værkstedet kan godt bruge endnu en "torsdags-frivillig".

5b. At beskrive styregruppens organisation og dens kontakt til Centret.

Vennekredsens organisation beskrives som:

Vennekredsen har en styregruppe, der organiserer og koordinerer samarbejdet med Centret. Styregruppen sammensættes af:

- Lavs- og værkstedsformænd
- En repræsentant fra Herolden
- Vennekredsens repræsentant i: 'Fonden Bornholms Middelaldercenters bestyrelse'
- Repræsentanter fra evt. ad hoc grupper
- Vennekredsens kontaktperson
- Webmaster
- En medarbejder fra Bornholms Middelaldercentret.

Styregruppen holder møde ca. 1 gang om måneden.

Pia, Kontaktperson

6. Herolden.

Herolden er blevet trimmet, så oplaget er tilpasset det aktuelle medlemstal. Redaktionen er i fuld gang med at følge op på hvilke annoncører, der stadig betaler, og hvilke der ikke længere ønsker at være med. Der arbejdes også på at finde nye annoncører.

For at holde udgifterne til Herolden nede, vil vi opfordre medlemmer til at hente Herolden elektronisk, eller hvis man gerne vil have et trykt eksemplar, så selv at hente det på Centret eller hos sin lavsformand.

Vi har diskuteret, om der skulle opkræves et ekstra kontingent hos de medlemmer der ønsker bladet tilsendt, til dækning af Vennekredsens administrationsudgifter.

Supplement fra redaktionen ved Bjørn: Redaktionen vil gerne have en person der tager sig af annoncørerne. Vil gerne have en tilbagemelding fra læserne. Vil gerne have flere indlæg udefra.

Indhold i Herolden: information om middelalderen, eller oplevelser omkring BMC.

7. **Diverse aktiviteter.**

Udover de her nævnte opgaver, har vennekredsen været involveret i diverse praktiske arrangementer i forbindelse med bl.a.

aktiviteter i markedsugerne og ikke mindst i forhold til aktiviteter i efterårsferien. Evaluering af Vennekredsens aktiviteter på BMC i markedet og i efterårsferien i 2010, er yderst positiv. Stegerset på Stormandsgården fungerer som ”Vennekredsens klubhus”.

Debat om beretningen. Intet ud over spørgsmålene, som er kommet undervejs.

Frokostpause

Forudsætninger for valghandlinger.

Det årlige stormøde er Vennekredsens øverste myndighed.

I den mellemliggende periode er styregruppen, repræsenteret ved kontaktpersonen, øverste myndighed.

Styregruppen holder ca. 10 årlige møder.

Styregruppen skal udpege en økonomiansvarlig.

Stormødet vælger kontaktpersonen for en 2-årig periode.

Valg af repræsentant til 'Fonden Bornholms Middelaldercenters bestyrelse'

Beskrivelse af funktionen: repræsentanten er fuldgyldigt medlem af bestyrelsen. Der holdes 4 - 6 møder om året.

Niels og Bjørn, foreslået. Bjørn ønskede ikke valg.

Niels blev enstemmigt valgt for en 2-årig periode.

Valg af Vennekredsens kontaktperson.

Forslag om at ændre kontaktpersonens valgperiode til 2 år, dog valgt for ét år denne gang for at sikre at der ikke er nyvalg til begge poster samme gang. Som kontaktperson genvælges Pia for en etårig periode.

Niels, Bestyrelsesmedlem

Aktiviteter det kommende år:

Systuen vil forsat arbejde med BMC's dragter om torsdagene. Kat vil gerne komme og hjælpe med at vedligeholde BMC's sko.

Åbent hus/kursus-weekender Helle: Hele Rågelundgård skal summe af liv den første weekend i måneden.

Kurset på Værfeldtsgård: Ændret til 29.-30. jan., tilmelding senest weekenden før.

Deltagelse i forbindelse med påske/middelaldertræf/efterårsferie.

Lone Kjeldsen: Forslag om julemarked? Bruge landsbyen og eget grej. Private boder og åbent i butikken. Tages op i åbenthus-weekenden. Forslag om at vælge samme dag som der er julemarked i Gudhjem. Tilbud om at bage kager og stå og lave og servere kryddervin fra Grethe og Mai-Britt.

Forslag om julemarked behandles endeligt på næste styregruppemøde.

Vi har en kalender på hjemmesiden hvor alle kan komme på forkant med hvornår og hvordan hver især vil deltage. Udbygges så den er let at orientere og notere i.

Elaine: Forslag om nedsættelse af udvalg til hvervning af nye medlemmer (Event på Rønne torv og lign.)?

Morten: Forslag om fremstød

Burgenda, Vennekredsen, vikingeforeningen og gøgler-lavet i fællesskab.

Mulige steder:

Kulturnatten

Dyrskuet

Fritidsudstillingen på Nordskovens Camping

Musikarrangementer på Hammershus

Bjørn: Forslag om at Vennekredsen

har og bruger en info-stand eller info-telt i samarbejde med andre organisationer.

Thomas: Forslag om at genoplive forhenværende rejsehold.

Kat: Husk, at det er her på BMC at vi har vores base.

PR.-udvalg blev nedsat med: Morten, Elaine, Bjørn, Lone, Grethe og Thomas.

Udvalget beskriver et forslag til deres kommissorium til næste styregruppemøde.

Konkret planlægning kan blive et punkt på åbenthus/kursus-weekenderne.

Pia: Behov for tømmerværksted og snedkerlav til vedligeholdelse af Rågelundgaard.

De mange fremmødte

Vennekredsens økonomi

Ca.170 medlemmer (familier eller enkeltpersoner).

Ønske om at styrke Vennekredsens økonomi, da vi forventer et mindre underskud, når sidste nummer af Herolden er udsendt i år. Vi får portotilskud, kr. 3.877,71 i år.

Forslag om betaling af **ekstra kontingent** for administration af udsendelse af Herolden.

Vedtaget: at forhøje kontingentet med 50 kr. i adm. gebyr for medlemmer som ønsker Herolden sendt med posten. Skal dog sikres at beslutningen er lovlig.

Web-udgaven af Herolden bliver fremover kun tilgængelig for Vennekredsens medlemmer. Gamle numre kan gøres offentlige.

Motiveret forslag om at ophæve **frimedlemsskab**, så alle betaler kontingent.

Vedtaget at alle betaler kontingent.

Forslag om rabatordning sidst på året.

Årskontingent betales indtil udgangen af uge 42, derefter indmeldes med betaling af næste års kontingent.

Hvervekampagnen i uge 42 er for næste år.

Gøglerne har praktiseret medlemskab til ½ pris ved indmeldelse efter højsæsonen.

Stormødet formulerede tre forslag:

1. Medlemskab tegnet i uge 42 og derefter, man melder sig ind fra dags dato men man betaler kontingent fra næste års medlemskab.
2. Medlemskab tegnet efter 1. august betales med ½ pris.
3. Medlemskab tegnes og betales med fuld pris for det år man melder sig ind i uanset når på året man melder sig ind.

Følgende blev vedtaget:

Medlemskab tegnes og betales med fuld pris for det år, man melder sig ind, uanset hvornår på året man melder sig ind.

Hæfter og malebøger

Af Lena Mühlig

Vi har i løbet af 2009 og 2010 arbejdet med forskellige små undervisningsmaterialer, som jeg er blevet bedt om at fortælle lidt om.

Skt. Kristoffer

Historien om en helgenfigur

I løbet af 2009 og begyndelsen af 2010 har Nikolaj i billedskærverværkstedet arbejdet på en skulptur af Skt. Kristoffer. Figuren vil en gang komme til at stå under et lille tag ved vejen op til stormandsgården – til opmuntring og som andagtssted for alle de fromme godtfolk, der skal klare den hårde vej op af bakken... - sådanne vej Kors er jo i stor udstrækning bevaret i katolske områder som Sydtyskland og Italien, oftest er det Kristus, der er gengivet, men i dette tilfælde har vi valgt Skt. Kristoffer, der er de vejfarendes skyts-helgen. Helt fra starten ville vi gerne i

Nikolaj i arbejde

en eller anden form dokumentere den lange proces og de mange forskellige arbejdsstrin, der ligger bag fremstillingen af en helgenfigur i træ. Nogle af gæsterne, der ser arbejdet sidst i processen, tror simpelthen ikke på, at det kan være rigtig, at Nikolaj selv har skåret hele figuren ud af en rå træklods. Så vi har regelmæssigt taget billeder under hele processen, og denne samling er i 2010 blevet til et lille hæfte, som Nikolaj har skrevet tekst til. Hæftet henvender sig først og fremmest til børnefamilier, med en let forståelig tekst i stor skrift til børnene og lidt uddybende baggrundsviden i temabokse til de voksne. Hæftet kan downloades fra hjemmesiden eller købes i papirversion i kiosken.

Malebøger

I september og oktober 2010 har vi haft den glæde at have tegneren Herluf Skjærning Larsen (aka Luffe) i virksomhedspraktik i en måned; og han har virkelig været produktiv. Det er blevet til ikke mindre end 2 malebøger med gøglermotiver. Bøgerne indeholder sort hvide tegninger, der er tegnet som fikserbilleder, dvs. man skal fordybe sig, for at finde det, der er gemt i tegningerne – ansigter, dyr, genstande... Det skærper iagttagelsesevnen og sætter fantasien i gang. Det er en god ide at sidde to og se på den samme tegning og samtidig snakke om indholdet. Bøgerne lægger således op til dialog mellem barn og forældre eller bedsteforældre. Bøgerne foreligger nu i en foreløbig version som løs bladsamling. I denne version er de blevet uddelt gratis i efterårsferien til afprøvning.

Luffe har også lavet tegninger til Lenas lille fiktive historie, som udspiller sig en gang i året 1319 i Middelaldercentrets rammer. Historien handler om to drenge, der uvilkaarligt kommer ud på en slags detektiveventyr efter at en af kongens mænd er blevet dræbt – af hvem mon?! På denne måde kommer de rundt i alle Centrets bygninger, og formålet med fortællingen er også at give gæsterne en ny og anderledes mulighed for at opleve Centret. Historien venter på at blive færdiggjort og redigeret, så færdiggørelsen af denne lille billedbog er et fremtidsprojekt.

Stemningsbilleder fra efterårsferien

Sukey Brown

